

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA

1129729

KOMPARÁCIA POSTAVENIA CR NA SLOVENSKU
A VO ŠVAJČIARSKU

2010

Gabriela Solčanská

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA

KOMPARÁCIA POSTAVENIA CR NA SLOVENSKU
A VO ŠVAJČIARSKU

Bakalárska práca

Študijný program:	Regionálny rozvoj
Študijný odbor:	3.3.5 Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionálneho rozvoja
Školiteľ:	Ing. Jana Jarábková, PhD.
Konzultant:	Ing. Jana Jarábková, PhD.

Nitra 2010

GABRIELA SOLČANSKÁ

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Gabriela Solčanská vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Komparácia postavenia CR na Slovensku a vo Švajčiarsku“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre. 20. mája 2010

Gabriela Solčanská

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie Ing. J. Jarábkovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Abstrakt

Jedným zo základných pilierov koncepcií rozvoja území na všetkých úrovniach – lokálnej, regionálnej, národnej i medzinárodnej, je cestovný ruch. Cestovný ruch je aj významným nástrojom prezentácie a propagácie krajín a taktiež významnou podnikateľskou činnosťou. Predmetom bakalárskej práce je porovnať postavenie cestovného ruchu na Slovensku a vo Švajčiarsku pomocou vybraných ukazovateľov cestovného ruchu. V prvej časti práce je charakterizovaný cestovný ruch, rozpracované metódy merania účinkov cestovného ruchu na národné hospodárstvo a charakteristika postavenia cestovného ruchu všeobecne a aj prakticky vo vybraných krajinách Európy. V praktickej časti sú porovnané krajiny Slovensko a Švajčiarsko podľa vybraných ukazovateľov cestovného ruchu a to: príjmy a výdavky CR, supraštruktúra CR, zamestnanosť v CR, využitie ubytovacích kapacít. Z výsledkov vyplýva, že cestovný ruch má vo Švajčiarsku omnoho väčší podiel na národnom hospodárstve, má lepšie vybudovanú supraštruktúru CR aj infraštruktúru a saldo tohto odvetvia má vo Švajčiarsku stúpajúcu tendenciu na rozdiel od Slovenska. Práca ponúka prehľad najvýznamnejších ukazovateľov CR a ich vývoj a poukazuje na hlavné nedostatky a príležitosti pre rozvoj CR, ktoré ponúka súčasná situácia.

Kľúčové slová: cestovný ruch, Slovensko, Švajčiarsko, supraštruktúra CR, zamestnanosť, platobná bilancia,

Abstract

One of the fundamentals for region development concept in all areas – local, regional, national and international, is tourism industry. Tourism is also an important tool for presentation and promotion of the countries and important business too.

The aim of the bachelor's dissertation is to compare the status of tourism in Slovakia and in Switzerland by selected indicators of tourism. In the first section we characterize tourism, there are analyzed methods of measuring the effect of tourism on national economy. There is also characterized the status of tourism in general and practically in chosen countries of Europe too. In the practical part, we compare Slovakia and Switzerland, according to selected indicators of tourism, namely: income and expenditure of tourism, superstructure of tourism, employment in tourism industry and use of accommodation. The results show that tourism in Switzerland shares the national economy much greater, it has better built superstructure and infrastructure, and the balance of economy payments in Switzerland has an upward trend, not like in Slovakia. The work offers an overview of the most important indicators of tourism, highlights the main weaknesses of Slovak tourism industry and shows the opportunities for tourism development, that offers the current situation in Slovakia.

Keywords: tourism, Slovakia, Switzerland, superstructure of tourism, employment, balance of payments

Obsah

Obsah	6
Zoznam ilustrácií	8
Zoznam tabuliek	9
Zoznam skratiek a značiek	10
Úvod	11
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	13
1.1 Charakteristika cestovného ruchu ako odvetvie národného hospodárstva	13
1.2 Meranie účinkov cestovného ruchu na národohospodárskej úrovni	16
1.2.1 Funkcia multiplikačného efektu.....	16
1.2.2 Funkcia tvorby hodnôt	18
1.2.3 Funkcia zamestnanosti	19
1.2.4 Vyrovňavacia funkcia	20
1.2.5 Funkcia platobnej bilancie	20
1.3 Postavenie cestovného ruchu vo vybraných krajinách Európy	22
2 Cieľ práce	25
3 Metodika práce	26
3.1 Charakteristika objektov skúmania	26
3.1.1 Slovenská republika	26
3.1.2 Švajčiarska konfederácia	26
3.2 Pracovné postupy.....	26
3.3 Spôsob získavania údajov a ich zdroje	27
3.4 Použité metódy	27
4 Výsledky práce	28
4.1 Charakteristika odvetvia CR v krajinách Slovensko a Švajčiarsko.....	28
4.1.1 Slovenská republika	28
4.1.2 Švajčiarska konfederácia	28
4.2 Tvorba hodnoty CR	29
4.2.1 Slovensko	29
4.2.2 Švajčiarsko	31
4.3 Supraštruktúra CR (ubytovacie zariadenia).....	33
4.4 Využitie ubytovacích zariadení	36
4.5 Zamestnanosť v CR	39

4.6 SWOT analýza.....	41
Záver	43
Zoznam použitej literatúry	45
Prílohy	47

Zoznam ilustrácií

Obr. 1 Systém cestovného ruchu	14
Obr. 2 Multiplikačné efekty cestovného ruchu v regióne.....	21
Obr. 3 Príjmy, výdavky a saldo CR v SR (mil €).....	30
Obr. 4 Príjmy, výdavky a saldo CR v CH (mil €).	31
Obr. 5 Medziročný nárast salda CR na Slovensku a vo Švajčiarsku.....	32
Obr. 6 Vývoj salda CR na Slovensku a vo Švajčiarsku.....	33
Obr. 7 Počet hotelov podľa hviezdíčiek	35
Obr. 8 Podiel hotelov v daných kategóriách v percentách	35
Obr. 9 Vývoj počtu prenocovaní.....	37
Obr. 10 Medziročná zmena počtu prenocovaní	37
Obr. 11 Vývoj počtu turistov za roky 2000-2009	38
Obr. 12 Vývoj podielu zahraničných turistov za roky 2000-2009	39
Obr. 13 Vývoj zamestnanosti v CR v SR	40
Obr. 14 Vývoj zamestnanosti v CR vo Švajčiarsku.....	40

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Štruktúra bilancie cestovného ruchu	21
Tab. 2	Vybrané charakteristiky krajín z pohľadu CR	23
Tab. 3	Devízové príjmy (AZCR) a výdavky (PZCR) v CR SR v mil. €	29
Tab. 4	Devízové príjmy (AZCR) a výdavky (PZCR) v CR CH v mil. €.....	31
Tab. 5	Ubytovacie zariadenia na Slovensku v rokoch 2004-2009.....	34
Tab. 6	Ubytovacie zariadenia na Švajčiarsku v rokoch 2005-2010.....	34
Tab. 7	Vývoj počtu prenocovaní (v mil.).....	36
Tab. 8	Medziročná zmena počtu prenocovaní (v %)	36
Tab. 9	Vývoj počtu turistov v SR v rokoch 2000-2009	38
Tab. 10	Vývoj počtu turistov v CH v rokoch 2000-2009	38

Zoznam skratiek a značiek

AZCR	Aktívny zahraničný cestovný ruch
BFS	Bundesamt für Statistik (Švajčiarsky federálny štatistický úrad)
CH	Švajčiarsko
CR	Cestovný ruch
EÚ	Európska Únia
HDP	Hrubý domáci produkt
MH	Ministerstvo hospodárstva
NATO	Organizácia severoatlantickej zmluvy
NBS	Národná banka Slovenska
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PZCR	Pasívny zahraničný cestovný ruch
SACR	Slovenská agentúra pre cestovný ruch
SHV	Švajčiarsky spolok hotelierov
SNB	Švajčiarska národná banka
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
WTO	Svetová organizácia cestovného ruchu
WTTC	Svetová rada cestovného ruchu

Úvod

Cestovný ruch predstavuje dynamické hospodársko-ekonomické odvetvie, ktoré vďaka svojmu multiplikačnému efektu významne ovplyvňuje platobnú bilanciu, tvorbu pracovných miest, podieľa sa aj na tvorbe hrubého domáceho produktu a má značný vplyv na príjmy miestnych rozpočtov. Je považované za skutočnú hnaciu silu socioekonomického rozvoja regiónov, ktorá je schopná eliminovať disparity a podporiť tak ich konkurencieschopnosť. V súčasnosti cestovný ruch patrí k najväčším a najrýchlejšie sa rozvíjajúcim odvetviam hospodárstva, ktorému patrí s celkovým objemom tržieb tretie miesto hneď za automobilovým a petrochemickým priemyslom. Je považovaný za jeden z najväčších priemyslov sveta. Má vplyv na zamestnanosť, na tvorbu hrubého národného produktu, vytváranie devízových rezerv štátu, vplýva na záchranu kultúrnych, umeleckých i historických pamiatok, zvyšuje všeobecnú vzdelanostnú úroveň obyvateľstva.

Význam cestovného ruchu pre ekonomiku spoločnosti je oveľa väčší ako jeho vplyv na zahraničnoobchodnú bilanciu. Celosvetovo sa udáva, že jeho podiel na hrubom domácom produkte predstavuje asi 11 % - 13 %. Odvetvie cestovného ruchu podľa údajov Svetovej organizácie cestovného ruchu (WTO) a Svetovej rady cestovania a cestovného ruchu (WTTC) je najväčším zamestnávateľom na svete, zamestnáva viac ako 11 % zamestnancov. Je jedným z mála segmentov, ktorý je schopný vygenerovať nové pracovné miesta, podporovať vznik nových a rozšírenie už existujúcich podnikov najmä v odvetví služieb, potravinárskej výroby, výroby spotrebných predmetov a pod. a je možné, že to tak bude aj v budúcnosti. Súčasná kríza je iba prechodným obdobím, ktorá sa, logicky nevyhla ani sektoru turizmu. Ekonomický potenciál cestovného ruchu je obrovský, najmä vďaka rastúcej životnej úrovni mnohých krajín, ako aj pokračujúcej globalizácii.

Cestovný ruch môžeme pokladať za nástroj, ktorý môže pomôcť pri zlepšovaní sociálno – ekonomickej rovnováhy v regiónoch a s ohľadom na svoju multifunkčnosť (mnohodorový, prierezový charakter) môže podporovať rozvoj okrem iného poľnohospodárskej produkcie a umeleckých remesiel.

Pre cestovný ruch je charakteristické nerovnomerné rozvinutie nielen vo svete ale aj v jednotlivých štátoch. Má výrazný regionálny aspekt a rozvíja sa predovšetkým tam,

---

kde je vhodná primárna (prírodný a kultúrno-historický potenciál) a sekundárna ponuka (infraštruktúrna vybavenosť) pre jeho rozvoj.

Je žiaduce, aby sa rozvoj cestovného ruchu zabezpečoval zodpovedne a s dlhodobou perspektívou, aby bol pre miestne ekonomiky udržateľným zdrojom príjmov a pracovných miest a aby tak zaručoval ochranu prírodných a kultúrnych zdrojov krajín.

Rozvoj cestovného ruchu podľa WTO v 21. storočí ovplyvňujú viaceré trendy, ku ktorým patrí predovšetkým prehlbujúca sa globalizácia a od nej závislá prosperita cieľových miest, využívanie nových informačných technológií pri ponuke a distribúcii produktu, silný konkurenčný trh, rastúce preferencie účastníkov cestovného ruchu orientované na komfort, zrýchlenie dopravy, profilovanie nových foriem cestovného ruchu a iné.

V tejto súvislosti, cieľom bakalárskej práce je porovnanie postavenia cestovného ruchu v krajinách Švajčiarska konfederácia a Slovenská republika. Okrem postavenia cestovného ruchu v rámci odvetví (na základe HDP), je práca zameraná aj na porovnanie na základe ukazovateľov akými sú zamestnanosť a podiel zamestnanosti v CR, počet ubytovní a hotelov, počet prenocovaní v daných krajinách .

---

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Charakteristika cestovného ruchu ako odvetvie národného hospodárstva

Jednu z prvých definícií cestovného ruchu sformuloval podľa Čertíka (2001, s. 11) v roku 1910 rakúsky ekonóm Hermann von Schullard v tomto znení: „Cestovný ruch je súhrnom operácií, hlavne ekonomickej povahy, ktoré sa priamo vzťahujú na vstup, pobyt a pohyb cudzincov mimo alebo vnútri určitej krajiny, mesta alebo regiónu.“

S cieľom zjednotiť názory na definovanie predmetu cestovného ruchu ho v roku 1976 Anglická spoločnosť pre cestovný ruch definovala takto: „...činnosť osoby cestujúcej na prechodnú dobu do miesta, ktoré leží mimo jej bežného prostredia života (bydliska) a práce, a to na kratšiu dobu, pričom hlavný účel cesty v navštívenom mieste je iný ako výkon zárobkovej činnosti. Obsahuje akékoľvek aktivity ľubovoľného významu.“ Táto definícia, ktorú si v podstate osvojila aj Svetová organizácia cestovného ruchu (World Tourism Organization), je dostatočne široká na to, aby umožnila zhrnutie všetkých foriem cestovných a pobytových aktivít (Borovský a i., 2008, s. 11).

Cestovný ruch Kaspar (1995, s. 10) definuje ako súhrn vzťahov a javov, ktoré vyplývajú z cestovania alebo pobytu osôb, pričom miesto pobytu nie je hlavným ani trvalým miestom bývania a zamestnania.

Gúčík a i. (2006, s. 22) cestovný ruch definujú ako súbor činností zameraných na uspokojovanie potrieb súvisiacich s cestovaním a pobytom osôb mimo miesta trvalého bydliska a zvyčajne vo voľnom čase. Ich cieľom je odpočinok, poznávanie, zdravie, rozptýlenie a zábava, kultúrne a športové vyžitie, služobné cesty, t.j. získanie komplexného zážitku. Ide pritom vždy o formu spotreby, pre ktorú je charakteristické uspokojovanie špecifických potrieb počas cestovania a pobytu mimo trvalého bydliska, o účelné využívanie voľného času (s výnimkou služobných ciest).

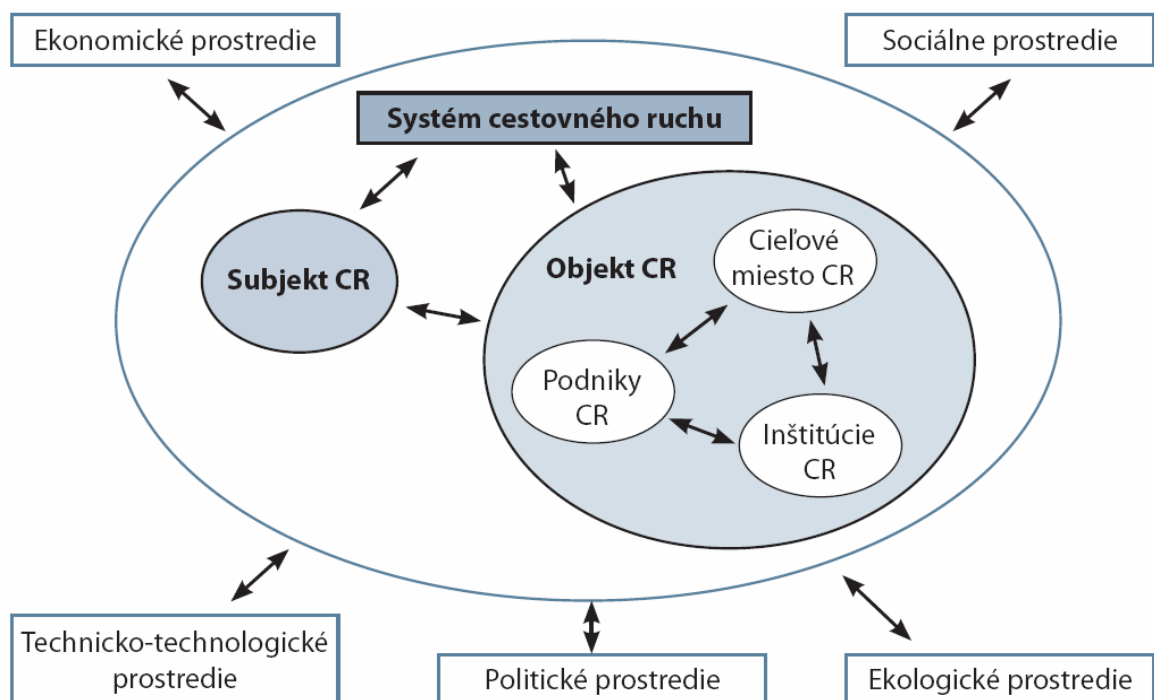
Pojem cestovný ruch v sebe skrýva cestovné a pobytové aktivity ľudí mimo svojho obvyklého bydliska, ktoré netrvajú dlhšie než rok a slúžia na využitie voľného času, obchodné cesty alebo iné účely (European Commission 2003, s. 5).

Podľa Sniščáka (1997, s. 106) cestovný ruch predstavuje z ekonomického aspektu súhrn aktivít s cieľom predaja služieb a tovarov, ktoré sú ako výsledok premietnuté

v produkte cestovného ruchu. Tento produkt je realizovaný za účelom spotreby konkrétnym účastníkom cestovného ruchu. Cestovný ruch vo vzájomných väzbách podmieňuje rozvoj ekonomiky a môže zohrávať výrazne stimulujúcu úlohu.

Podľa Gúčika (2000, s. 8-9) cestovný ruch je otvorený a dynamicky sa vyvíjajúci systém, ktorý tvoria dva podsystémy, a to subjekt/účastník cestovného ruchu a objekt cestovného ruchu. Účastník cestovného ruchu je nositeľom dopytu a vystupuje ako spotrebiteľ produktu cestovného ruchu (verejné statky, služby a tovar). Objekt cestovného ruchu je nositeľom ponuky produktu, ktorý je predmetom spotreby a tvorí ho cieľové miesto, podniky a inštitúcie cestovného ruchu. Všetci, ktorí sa podieľajú na uspokojovaní potrieb účastníkov cestovného ruchu sú povinní spolupracovať.

Ďalej hovorí, že existuje sústava väzieb nielen medzi jeho podsystémami a ich prvkami, ale aj medzi cestovným ruchom a inými systémami, ktoré tvoria jeho okolie. Ako vyplýva z obrázka 1 na cestovný ruch ako systém vplýva ekonomické, sociálne, politické, technicko-technologické a ekologické prostredie.

Obr. 1: Systém cestovného ruchu (Kaspar, 1995, s. 8)

Vplyv *ekonomického prostredia* na rozvoj cestovného ruchu je nepopierateľný. Ide najmä o ekonomický rast, mieru nezamestnanosti, mieru inflácie, stabilitu meny a úrokovú mieru. Vplyv uvedených činiteľov môže byť pozitívny alebo negatívny.

---

charakterizované takými prvkami, ako je ekonomický rast krajiny (HDP), výška nezamestnanosti, miera inflácie, stabilita meny, úroková miera a pod. (Gúčík, 2000, s. 13).

Sociálne prostredie predstavuje významnú zložku prostredia, ktoré ovplyvňuje objekt i subjekt v cestovnom ruchu. Spravodlivé rozdeľovanie hrubého domáceho produktu sa prejavuje v hmotnej spotrebe a spotrebe služieb obyvateľstva a má vplyv na úroveň výživy, odievania, vybavenosti domácností predmetmi dlhodobej spotreby, ako aj na úroveň verejnej spotreby (Gúčík, 2001, s. 10).

V rámci *technicko-technologického prostredia* pôsobia na obidve zložky systému cestovného ruchu dopravný systém, telekomunikačné siete a rezervačné systémy. Dobrá dostupnosť cieľového miesta je základnou podmienkou účasti na cestovnom ruchu (Jarábková, 2007, s. 9).

Politické prostredie vytvárajú politické rozhodnutia na medzinárodnej, ale aj národnej úrovni. Týkajú sa bezpečnosti cestovania, uvoľnenia resp. obmedzenia cestovného styku medzi jednotlivými krajinami, obchodnej politiky, menovej politiky, colnej politiky atď. (Jarábková, 2007, s. 10).

Ekologické prostredie - cestovný ruch sa rozvíja tam, kde existujú prírodné a kultúrno-historické zdroje rozmiestnené v krajine. Narušenie rovnováhy krajiny (jej prvkami sú pôda, voda, ovzdušie, rastlinstvo, živočíšstvo, ako aj diela človeka rôzneho druhu) môže skôr alebo neskôr viesť k likvidácii cestovného ruchu (Jarábková, 2007, s. 16).

Subjekt cestovného ruchu podľa Gúčíka (2000, s. 9) je označenie pre účastníka cestovného ruchu, ktorého často označujeme aj ako návštevník, turista, výletník ap. Tieto pojmy nie sú ekvivalentom.

Ďalej uvádza, že subjekt (účastník) cestovného ruchu je každý, kto uspokojuje svoje potreby počas cestovania a pobytu mimo miesta trvalého bydliska spotrebou statkov cestovného ruchu. Toto je definovanie subjektu cestovného ruchu z ekonomického hľadiska. V praxi cestovného ruchu je dôležité rozlíšiť cestujúcich – účastníkov cestovného ruchu zo štatistického hľadiska, tak ako to urobili na medzinárodnej konferencii o štatistike cestovného ruchu v Ottawe roku 1991 (Príloha A).

Objekt cestovného ruchu podľa Jarábkovej (2007, s. 8) reprezentuje ponukovú stranu na trhu cestovného ruchu a tvorí ho súbor voľných statkov, tovarov a služieb,

---

ktoré požaduje a spotrebúva účastník cestovného ruchu. Nositeľom ponuky v cestovnom ruchu sú cieľové miesto, podniky cestovného ruchu a organizácie cestovného ruchu.

1.2 Meranie účinkov cestovného ruchu na národohospodárskej úrovni

Cestovný ruch ako rovnocenná zložka hospodárstva plní svoju funkciu vyplývajúcu z tohto postavenia, ktoré je závislé na citlivom vnímaní ponuky a dopytu. Medzi najdôležitejšie funkcie cestovného ruchu podľa Gúčika (2001, s. 69) jednoznačne patria tieto funkcie:

- funkcie multiplikačného efektu,
- funkcia tvorby hodnôt,
- funkcia zamestnanosti,
- vyrovnávacía funkcia,
- funkcia platobnej bilancie spolu so sezónnosťou.

1.2.1 Funkcia multiplikačného efektu

Borovský a i. (2008, s. 23) uvádzajú, že **multiplikačný efekt** cestovného ruchu robí podľa odborníkov z cestovného ruchu odvetvie budúcnosti. Multiplikátor cestovného ruchu poskytuje informácie o tom, o koľko sú príjmy cestovného ruchu vyššie ako výdavky, ktoré ich vyvolali. Hodnotí účinnosť cestovného ruchu ako nástroja tvorby hodnoty a príjmov v národnom hospodárstve.

Podľa Knudsona (1984, s. 102) je ukazovateľom, ktorý sa používa na vyčíslenie ekonomického efektu z jedného dolára vynaloženého na služby cestovného ruchu.

Ďalej uvádza, že v teórií cestovného ruchu po prvýkrát aplikoval multiplikačný efekt H. G. Clement v 60-tych rokoch. Vypočítal, že každý dolár vydaný na služby cestovného ruchu v tichomorských krajinách sa 3,48-krát obráti, kým vypadne z obehu. Stimuluje sa tým činnosť odvetví zainteresovaných na rozvoji cestovného ruchu.

Multiplikátor cestovného ruchu podľa Jarábkovej (2007, s. 55) je daný vzťahom:

$$m_{cr} = \frac{\Delta P_{cr}}{\Delta V_{cr}}$$

---

m_{cr} – multiplikátor cestovného ruchu

ΔP_{cr} – prírastok príjmov cestovného ruchu

ΔV_{cr} – prírastok výdavkov na cestovný ruch, počiatočná čiastka vydaná účastníkom cestovného ruchu

Zjednodušený vzorec pre výpočet multiplikátora cestovného ruchu má potom podobu:

$$m_{CR} = 1 - \frac{L}{1} - (c - c_j - t_{ic}) \times (1 - t_d - b + m) \quad (2)$$

m_{CR} – multiplikátor cestovného ruchu

L – priamy únik finančných prostriedkov mimo územia cestovného ruchu (štát, región cestovného ruchu)

c – hraničný sklon k spotrebe

c_j – pomer uvedeného sklonu v dôsledku spotreby v zahraničí

t_{ic} – nepriame dane

t_d – hodnota priamych zrážok (daň z príjmu, poistenie ap)

b – hladina vládnych príspevkov

m – hodnota všetkých dovozov

Multiplikátor cestovného ruchu informuje o tom, o koľko sú vyššie výdavky ako príjmy cestovného ruchu, ktoré ich vyvolali. Multiplikátor sa stáva nástrojom tvorby hodnoty a príjmov celého národného hospodárstva (Kaspar, 1995, s. 94)

Podľa Pellešovej (1998, s 230) výška multiplikátora cestovného ruchu závisí aj od hospodárskej sebestačnosti a stupňa rozvoja národného hospodárstva. Rozlišuje príjmový multiplikátor, multiplikátor zamestnanosti a mzdový multiplikátor. Príjmový multiplikátor je založený na predpoklade, že podnikateľ môže z prostriedkov získaných za poskytované služby ušetriť alebo investovať resp. spotrebovať. Rozsah spotreby časti získaných prostriedkov sa označuje ako hraničný sklon k spotrebe (c). Časť, ktorú podnikateľ realizuje z dodatočnej jednotky príjmov na úspory sa nazýva hraničný sklon k úsporám (s). Všeobecne platí pravidlo, že: región alebo štát je podnikateľská aktivita tým výhodnejšia, čím bude hraničný sklon k spotrebe väčší. Príjmový multiplikátor (k) sa potom vypočíta:

$$k = \frac{1}{s} \quad (3)$$

Multiplikátor zamestnanosti vyjadruje ako rastúca spotreba, ako dôsledok využívania služieb cestovného ruchu, umožňuje vznik nových pracovných príležitostí. V zmysle rozvoja cestovného ruchu v dotknutom území to znamená, koľko nových pracovných miest v ďalších odboroch ľudskej činnosti je vytvorených na jedno zamestnanecké miesto v cestovnom ruchu. Štúdia OECD odhaduje, že priama zamestnanosť v cestovnom ruchu tvorí iba polovicu celkovo vyvolanej zamestnanosti.

1.2.2 Funkcia tvorby hodnôt

CR je materiálovo a surovinovo nenáročné odvetvie, ktoré produkuje obrovský podiel pridanej hodnoty (Borovský a i., 2008, s. 23).

Kaspar (1995, s 96) popisuje **tvorbu hodnôt** ako pridanú hodnotu alebo prírastok hodnoty, ktorý vznikol výrobnou činnosťou, resp. použitím kapitálu, práce a pôdy. Reprezentuje čistú produkciu.

Použitie výrobných faktorov – príroda, práca a kapitál podľa Gúčika (2000, s. 95-96) a Patúša (1997, s. 22) v transformačnom procese podnikov cestovného ruchu má za následok produkciu služieb a tovaru pre účastníkov cestovného ruchu. Zdrojom tvorby hodnoty nie je celý objem vyprodukovaných služieb a tovaru, ale len jeho časť, ktorú označujeme ako pridanú hodnotu. Pridaná hodnota zahŕňa podnikové náklady, mzdy, úrokové platby, dividendy.

Ďalej uvádza Gúčík (2001, s. 71), že pridaná hodnota v podnikoch cestovného ruchu vzniká pri produkcii tovaru a služieb, ktoré sú predmetom spotreby účastníkov domáceho a zahraničného CR ako rozdiel medzi tržbami podnikov a ich výdavkami na nákupy tovaru a služieb od iných podnikov.

Patúš (1997, s. 22) uvádza výpočet tvorby hodnôt na základe vzťahu:

$$PH_{CR} = T - N - N_d \quad (4)$$

pričom: PH_{CR} je hodnota vytvorená v cestovnom ruchu

T – tržby podnikov cestovného ruchu,

N – nákup tovarov a služieb,

N_d – nepriame dane a miestne poplatky .

Na úrovni regiónu a štátu sa pre vyjadrenie hodnoty vytvorenej podnikmi cestovného ruchu používajú ukazovatele – podiel vytvorenej hodnoty v cestovnom ruchu na HDP a podiel devízových príjmov cestovného ruchu na HDP (Jarábková, 2007, s. 53).

$$x = \frac{H_{CR}}{HDP} \quad (5)$$

$$x = \frac{DP}{HDP} \quad (6)$$

H_{CR} je hodnota vytvorená v cestovnom ruchu

HDP – hrubý domáci produkt

DP – devízové príjmy cestovného ruchu

1.2.3 Funkcia zamestnanosti

Gúčík (2000, s. 98) uvádza, že CR ovplyvňuje nielen primárnu zamestnanosť, t. j. vytvára pracovné príležitosti v podnikoch, ktoré bezprostredne uspokojujú dopyt účastníkov CR, ale vplyvom mutliplikačného efektu vytvára aj sekundárnu zamestnanosť, t. j. vytvára pracovné príležitosti v odvetviach zabezpečujúcich a nadväzujúcich na rozvoj CR, napr. v stavebníctve, doprave, obchode, verejných službách ap.

Borovský a i. (2008, s. 24) poukazujú na to, že cestovný ruch výrazne prispieva k rastu zamestnanosti a zároveň sa podieľa na vzdelaní a mobilite ľudských zdrojov a je jedným z hospodárskych odvetví s najvyšším potenciálom pre rast a tvorbu pracovných miest.

Marcouiller (1997, s. 351) poznamenal, že tvorbu pracovných príležitostí a potrebu živej práce podstatne ovplyvňuje sezónnosť. V dôsledku sezónnych nárokov na pracovnú silu dochádza často k poklesu kvality služieb.

Johnson a Barry (2001, s.48) uvádzajú dve metódy zisťovanie zamestnanosti v cestovnom ruchu.

Prvá z nich je výdavková metóda, ktorá vychádza z výdavkov účastníkov cestovného ruchu. Tie sú prepočítané na zamestnanosť v cestovnom ruchu. Základným východiskom je rozdelenie výdavkov účastníkov cestovného ruchu.

Druhou metódou je sčítacia metóda. Podľa nej sa ľudia zamestnaní v cestovnom ruchu jednoducho sčítajú.

1.2.4 Vyrovňavacia funkcia

Patúš a i. (1997, s. 17) uvádzajú, že cestovný ruch sa lokalizuje tam, kde sa nachádza vhodná primárna ponuka, t.j. kde sú objekty rekreačných a kultúrnych aktivít cestovného ruchu.

Cestovný ruch sa podľa Pellešovej (1998, s. 232) väčšinou rozvíja v hospodársky nerozvinutých oblastiach, t.j. v tých, ktoré nie sú znečistené emisiami priemyselnej výroby a má za následok rozvoj ekonomiky.

Z uvedeného vyplýva, že cestovný ruch sa koncentruje v „zaostalejších oblastiach“, v ktorých podmieňuje ekonomickú aktivitu obyvateľstva a transformačný proces (Jarábková, 2007, s. 56).

Švajčiarsky koncept rozvoja horských oblastí pripisuje cestovnému ruchu primárny význam. Snaží sa o optimálnu podporu cestovného ruchu a pritom sa opiera o výskum zameraný na zistenie predpokladov a možností rozvoja cestovného ruchu v daných regiónoch (Kaspar, 1995, s. 93).

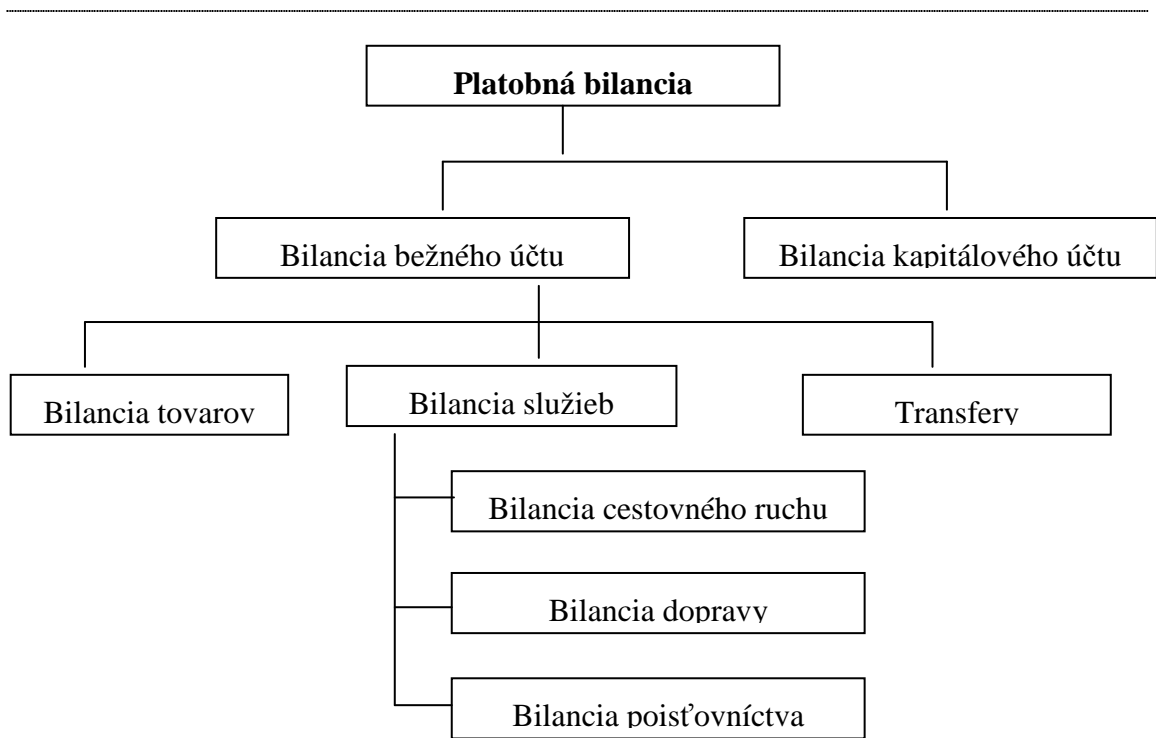
1.2.5 Funkcia platobnej bilancie

Bilanciu cestovného ruchu a devízovú bilanciu chápe Kaspar (1995, s. 90) ako čiastkovú bilanciu platobnej bilancie za väčšinou jedinou možnosť kvantifikácie ekonomického významu cestovného ruchu pre pozorované územie.

Pellešová (1998, s. 231) považuje za platobnú bilanciu cestovného ruchu krajiny vzťah medzi hodnotou tovarov, ktoré boli v krajine predané cudzincom a hodnotou tovaru, ktoré kúpilo domáce obyvateľstvo v zahraničí.

Platobná bilancia sa člení do čiastkových bilancií so vzťahom k cestovnému ruchu (obr. 2).

Cestovný ruch sa stáva hospodárskym činiteľom až po dosiahnutí istého objemu návštevnosti, a to aj zo zahraničia. Zahraniční návštevníci svojim kúpnyim fondom ovplyvňujú ekonomické procesy národného hospodárstva. Rozvoj zahraničného CR stabilizuje a zväčšuje dopyt po službách a tovare, ktorý je predmetom spotreby počas cestovania a pobytu v cieľových miestach. Z hľadiska účinkov na hospodárstvo štátu členíme zahraničný CR na aktívny a pasívny. Toto členenie je tradičné a totožné s členením z hľadiska účinkov na platobnú bilanciu štátu (Gúčik, 2000, s. 102-103).

Obr. 2: Multiplikačné efekty cestovného ruchu v regióne (Ekonomická revue cestovného ruchu, 1988, s. 231).

Saldo platobnej bilancie (rozdiel príjmov a výdavkov) sa prejavuje ako saldo čiastkových platobných bilancií a saldo celkovej platobnej bilancie (Jarábková, 2007, s. 57). Bilancia cestovného ruchu odráža objem a štruktúru realizovaných príjmov a výdavkov zo zahraničného cestovného ruchu. **Aktívnu stránku bilancie** tvoria príjmy od zahraničných návštevníkov a **pasívnu stránku bilancie** výdavky domáceho obyvateľstva na služby, ktoré spotrebúvajú v zahraničí (tab. 1).

Tab. 1: Štruktúra bilancie cestovného ruchu

Aktíva (+)	Pasíva (-)
Príjmy z predaja ubytovacích a stravovacích služieb	Výdavky na prepravné služby, ktoré plynú do zahraničia
Príjmy z predaja služieb dopravných podnikov	Výdavky na služby a tovar cestovného ruchu spojené s pobytom v zahraničí
Príjmy z nákupov spotrebného tovaru	
Príjmy zo spotreby ostatných služieb	

Zdroj: Jarábková : Vybrané kapitoly z cestovného ruchu, 2007, s. 58.

1.3 Postavenie cestovného ruchu vo vybraných krajinách Európy

Gúčík (2000, s. 30-31) uvádza, že cestovný ruch sa rozvíja zvyčajne tam, kde sa nachádza vhodná primárna ponuka, t.j., kde sú objekty rekreačných a kultúrnych aktivít cestovného ruchu. Cestovný ruch môže mať v týchto podmienkach rozličné postavenie ako ekonomická aktivita.

Maier a Tödling (1998, s. 115 a ďalej) uvádza, že podľa F. Perrouxa hospodársky rast nevzniká rovnomerne, ale má svoj základ v tzv. motorickej (hnacej) jednotke. Je to odvetvie hospodárstva, ktoré nadpriemerne silno rastie a prostredníctvom silných medziodvetvových vzťahov ovplyvňuje aj ostatné odvetvia. Takto motorická jednotka poháňa rozvoj celého hospodárstva. Motorická jednotka vplýva na ostatné hospodárstvo nielen pozitívnymi účinkami, ktoré sa označujú ako „podnetové efekty“, ale aj negatívnymi „brzdiacimi efektmi“. Tie vznikajú napr. tým, že motorická jednotka oberá ostatné odvetvia o výrobné faktory na základe jej dominantného postavenia, svoju trhovú silu presadzuje v ich neprospech alebo brzdí ich inovačnú schopnosť.

Jarábková (2007, s. 74) uvádza, že cestovný ruch môže nadobúdať vo vzťahu k ostatným odvetviám v regióne rôznu pozíciu. Obyčajne nastáva jedna z troch situácií:

1. *cestovný ruch je polarizujúcim odvetvím,*
2. *cestovný ruch ako indukované odvetvie,*
3. *cestovný ruch – neutrálne odvetvie.*

Hnacia jednotka (odvetvie) „vyžaruje“ vo svojom okolí rozvoj, čiže svoje okolie polarizuje. Efekt dominancie hnacej jednotky sa prejavuje napríklad v tom, že dominujúci subjekt výrazne ovplyvňuje podmienky výmeny, smer investičného rozvoja, technického pokroku a podobne. Indukované efekty možno definovať ako efekty, ktoré sa vzbudzujú vo všetkých hnaných aktivitách v dôsledku impulzov, ktoré vychádzajú z hnacích aktivít (Belajová, Fáziková, 2005, s. 150).

Pri určovaní, ktoré odvetvie je polarizujúce rozhodujú faktory ako príjmy, či zamestnanosť v danom odvetví. Neutrálne sa javia tie odvetvia, ktoré sú v regióne chápané ako bežný doplnok života, súčasť kvality života a ich percentuálny podiel na ekonomike nie je výrazný (Ivaničková, 1998, s. 38).

Podľa Belajovej a Fázikovej (2005, s. 151) cestovný ruch má postavenie hnaného odvetvia vtedy, keď ovplyvňuje iné odvetvie len sprostredkovane, stimulujúcim je iné odvetvie. Indukované efekty predstavujú efekty, ktoré sa vzbudzujú vo všetkých

hnaných aktivitách v dôsledku impulzov, ktoré vychádzajú z hnacích aktivít. Ak cestovný ruch nemá vplyv na hospodársky a sociálny rozvoj, vtedy môže byť jeho doplnkom. Vtedy má cestovný ruch postavenie neutrálneho odvetvia.

Pre ukážku sú v nasledujúcej tabuľke vybrané niektoré krajiny EÚ a ukazovatele, na základe ktorých určujeme aké postavenie má odvetvie cestovného ruchu v krajine.

Tab. 2: Vybrané charakteristiky krajín z pohľadu CR.

Krajina	HDP CR/ mld. €	HDP CR/%	Zam. v CR	Zam. v CR / %	Celkové HDP/mld €	Počet obyvateľov/mil.
Malta	1,15	19,4	38 000	23,7	5,93	0,4
Cyprus	2,77	16,1	77 000	19,8	17,2	0,8
Rakúsko	35	12,5	559 000	13,4	280	8,2
Fínsko	12	6,9	166 000	7	173,9	5,3
Česká Rep.	15	10,4	473 000	9,8	144,2	10,2
EU Celá	1 699	9,5	22 211 000	10,3	17 884	493

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov WTTC, WEFForum.

Boli vybrané dve krajiny z prímorskej oblasti, jedna severská krajinu, jedna z bývalého západného bloku a jedna post-komunistická krajinu pre porovnanie.

Najväčší podiel CR na HDP majú prímorské krajiny, (okolo 16,1 a 19,4%), z čoho môžeme usúdiť, že odvetvie má polarizujúci charakter a je pre danú krajinu kľúčové. Je to pravdepodobne spôsobené vhodným situovaním krajiny a tým pádom aj veľa turistických atrakcií, ktoré môže krajina ponúknuť. Z vysokého podielu CR na HDP vyplýva aj množstvo zamestnaných v tomto odvetví (19,8% a 23,7%).

Stredoeurópske krajiny (Rakúsko a Česká Republika) majú menší podiel CR na HDP, napriek tomu sú pre krajiny dôležitým odvetvím a na základe zamestnanosti a príspevku k HDP môžeme usúdiť, že CR v týchto krajinách má mierne polarizujúci charakter. Vidieť menší rozdiel v prospech Rakúska, čo môže byť spôsobené jednak daňou 40 ročného socializmu, jednak lepšou organizáciou a podporou cestovného ruchu

---

na národnej úrovni. Rakúsko má navyše Alpy s množstvom lyžiarskych stredísk, čo znamená veľký prílev turistov.

Fínsko je krajina na severe Európy, s nízkou hustotou zaľudnenia a obrovským prírodným bohatstvom. Cestovný ruch v tejto krajine skôr neutrálny charakter (na základe podielu HDP CR a počtu zamestnaných v CR). Miera zamestnanosti a podiel CR na HDP krajiny sú značne nižšie ako u predošlých krajín. Môže to byť spôsobené nevýhodným situovaním krajiny alebo nedostatkom turistických atrakcií.

---

2 Cieľ práce

Cieľom bakalárskej práce je porovnať postavenie cestovného ruchu na Slovensku a vo Švajčiarsku. Pre dosiahnutie tohto cieľa bolo potrebné venovať sa týmto parciálnym cieľom:

- zber všetkých dostupných údajov relevantných k problematike cestovného ruchu (devízové príjmy a výdavky v CR, údaje o ubytovacích zariadeniach, o počte návštevníkov a prenocovaní, o počte a kategóriách ubytovacích zariadení, o zamestnanosti v CR a iné)
- analýza a komparácia devízových príjmov a výdavkov v CR v analyzovaných krajinách za obdobie 2002 – 2009
- analýza a komparácia supraštruktúry CR (ubytovacích zariadení) za roky 2004 až 2009
- analýza a komparácia využitia ubytovacích zariadení za roky 2004 – 2009
- analýza a komparácia zamestnanosti v CR za obdobie 2005 – 2009
- vypracovanie SWOT analýzy

---

3 Metodika práce

3.1 Charakteristika objektov skúmania

3.1.1 Slovenská republika

Slovenská republika je situovaná v strede Európy. Svojou rozlohou 49 035 km² patrí medzi menšie štáty Európy. Susedí s Českou republikou, Rakúskou republikou, Poľskou republikou, Ukrajinou republikou a Maďarskou republikou. Počet obyvateľov podľa ŠÚ SR k 31. 12. 2009 je 5 424 925 obyvateľov a hustota obyvateľstva je 110,6 obyvateľov na km². Od roku 1996 je SR rozdelená na osem krajov – Banskobystrický kraj, Bratislavský kraj, Košický kraj, Nitriansky kraj, Prešovský kraj, Trenčiansky kraj, Trnavský kraj a Žilinský kraj, ktoré sú od roku 2002 zároveň samosprávnymi krajinami. V roku 2004 bol schválený nový územno-plánovací dokument Regionalizácia cestovného ruchu v SR. Tento dokument na základe jednotlivých kritérií a rozdelení územia Slovenska stanovil 21 regiónov cestovného ruchu. Slovensko a okolie je znázornená na situačnej mape v prílohe B.

3.1.2 Švajčiarska konfederácia

Švajčiarska konfederácia ako krajina patrí medzi najvyššie položené európske štáty. Jeho priemerná nadmorská výška je 1350 m. Je vnútrozemská krajina v strednej Európe, ktorá susedí s Nemeckom, Francúzskom, Talianskom, Rakúskom a Lichtenštajnskom. Svojou rozlohou 41 284 km² patrí medzi najmenšie krajiny Európy (asi 80% rozlohy Slovenska). Počet obyvateľov k roku 2009 je 7 782 900 obyvateľov a hustota obyvateľov je 188,5 obyvateľov na km² (Švajčiarsky federálny štatistický úrad). Švajčiarska konfederácia je zložená z 26 Kantónov. Kantóny majú permanentné konštitučné postavenie a vysokú mieru samostatnosti v porovnaní so situáciou v iných krajinách. Švajčiarsko a okolie je znázornené na situačnej mape v prílohe C.

3.2 Pracovné postupy

Na začiatok bolo potrebné získať všetky dostupné informácie o krajinách Slovenska a Švajčiarska. Po získaní informácií bolo potrebné tieto potrebné informácií rozdeliť podľa kategórií a obsahu. Vhodné informácie sa vložili do tabuliek, resp. grafov. Ďalším postupom bolo tieto informácie interpretovať a porovnať medzi sebou.

3.3 Spôsob získavania údajov a ich zdroje

K spracovaniu bakalárskej práce sme získali informácie z nasledovných zdrojov:

- z podkladových údajov, ktoré sme získali štúdiom domácej a zahraničnej literatúry
- z webových stránok štátov Slovenska a Švajčiarska
  - MH SR (www.economy.gov.sk)
  - Švajčiarska národná banka (www.snb.ch)
- zo štatistických zdrojov Slovenska:
  - Štatistický úrad Slovenskej republiky (www.statistics.sk)
  - Národná banka Slovenska (www.nbs.sk)
- Zo štatistických zdrojov Švajčiarska
  - Bundesamt für Statistik - Švajčiarsky federálny štatistický úrad (www.bfs.admin.ch)
- WTTC – World Travel & Tourism Council – Svetová rada cestovného ruchu (www.wttc.org)
- WTO – Svetová organizácia CR – World Tourism Organisation (www.wto.org)
- WeForum – World Economic Forum – Svetové fórum pre ekonomiku (www.weforum.org)

3.4 Použité metódy

Pre dosiahnutie vytýčeného cieľa boli v práci použité tieto metódy:

- *Metódy skúmania*, ktoré zohľadňujú možnosti dané dostupnou odbornou a vedeckou literatúrou, ktoré prezentujú teoretické poznatky v oblasti cestovného ruchu
- *Metóda vedeckej abstrakcie*, ktorá je založená na abstrahovaní menej dôležitých, resp. nepodstatných informácií od množstva informácií, ktoré sa nepriamo alebo priamo dotýkajú uvedenej problematiky.
- *Metóda komparácie* – založená na porovnávaní vybraných ukazovateľov krajín
- Pre porovnanie postavenia CR v daných krajinách boli vybraté tieto kritériá:
  - HDP a podiel HDP cestovného ruchu na celkovom HDP
  - Zamestnanosť a podiel zamestnanosti v CR na celkovom zamestnaní

---

4 Výsledky práce

4.1 Charakteristika odvetvia CR v krajinách Slovensko a Švajčiarsko

4.1.1 Slovenská republika

Aj keď Slovensko patrí medzi malé krajiny (rozlohou aj počtom obyvateľov), je bohato obdarené atraktivitami cestovného ruchu. Z hľadiska kontinentálnej polohy a rozmanitosti turistických atraktivít sa podobná vnútroeurópskym krajinám, ako je aj Švajčiarsko. Potenciál cestovného ruchu je pomerne rozsiahly, pokrývajúci takmer všetky rozhodujúce druhy a aj formy cestovného ruchu. Na Slovensku sa tak môže rozvíjať v rôznych podobách nielen letný cestovný ruch ale aj zimný cestovný ruch.

Takmer 62 % územia krajiny tvoria hory a horské oblasti, čo dáva Slovensku veľmi dobré predpoklady pre rozvoj zimného cestovného ruchu. Toto je jedna z málo konkurenčných výhod, ktoré má Slovensko aj v porovnaní s okolitými krajinami (okrem Rakúska). V týchto horských oblastiach máme už v súčasnosti 350 lyžiarskych areálov vybavených vyše tisícov lanoviek a vlekov. Našich 20 najvýznamnejších horských lyžiarskych stredísk má veľmi dobrú vybavenosť a medzinárodný charakter. Technicky zasnežované lyžiarske zjazdové i bežecké trate majú celkovú dĺžku viac ako 150 km a celkovú plochu viac ako 750 hektárov.

Desiatky hradov, zámkov, bohatá história a kultúra, 19 mestských pamiatkových rezervácií i 5 prírodných a kultúrnych pamiatok zapísaných do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO sú iba zlomkom toho, čo vie krajina pre turistov ponúknuť.

Podľa údajov WTTC (2010) CR sa na Slovensku priamo podieľa na HDP 1,5%, nepriamy podiel sa na rok 2010 predpokladá na 9,9% HDP. V cestovnom ruchu je priamo zamestnaných okolo 35 000 zamestnancov, nepriamo okolo 206 000 zamestnancov, čo činí 8,8% celkovej zamestnanosti.

4.1.2 Švajčiarska konfederácia

Švajčiarsko je najvyššie položeným štátom Európy, čo je spôsobené rozsiahlymi hornatými územiaми Álp. Toto prostredie ponúka mnoho možností pre turizmus, čo podnietilo k vybudovaniu mnohých lyžiarskych stredísk, turistických chodníkov a iných atrakcií.

Kuminiaková (2000) v časopise E-trend uvádza, že Švajčiarsko sa považuje za kolísku cestovného ruchu, ponúka návštevníkovi prinajmenšom jednu nezanedbateľnú istotu: za vynaložené peniaze dostane maximum protihodnoty. Počas vyše 200 rokov registrovaného turizmu vypracovali Švajčiari toto odvetvie do detailov dokonalosti im vlastnej. Silný švajčiarsky frank je tak krytý perfektne a presne fungujúcou dopravou, kvalitným servisom v hoteloch a stravovaní, množstvom zaujímavých doplnkových služieb a programových turistických balíkov. Všetko je umocnené príslovečnou krásou švajčiarskej prírody, ktorá vlastne sám turizmus podnietila.

Podľa údajov WTTC (2010) CR sa vo Švajčiarsku priamo podieľa na HDP 5,8%, nepriamy podiel sa na rok 2010 predpokladá na 13,6% HDP. V cestovnom ruchu je priamo zamestnaných okolo 351 000 zamestnancov, nepriamo okolo 785 000 zamestnancov, čo činí 17,5% celkovej zamestnanosti.

4.2 Tvorba hodnoty CR

V podnikoch cestovného ruchu pridaná hodnota vzniká pri produkcii tovaru a služieb, ktoré spotrebovávajú účastníci cestovného ruchu. Ak predpokladáme, že podniky cestovného ruchu na Slovensku vytvoria priemerne 35 % pridanej hodnoty z realizovaných tržieb, potom môžeme konštatovať, že podiel hodnoty vytvorenej v cestovnom ruchu na hrubom domácom produkte bol od roku 2000 relatívne stabilný a pohyboval sa v rozmedzí 10 – 11 %. Výnimkou je rok 2007, kedy jej podiel klesol na 8,7 %. Tento pokles možno vysvetliť prudkým rastom hrubého domáceho produktu spôsobený najmä expanziou automobilového priemyslu a prudkým rozvojom stavebníctva.

V nasledujúcej časti analyzujeme príjmy a výdavky realizované v cestovnom ruchu v období r. 2002 až 2009 odvetvia cestovný ruch na Slovensku a vo Švajčiarsku.

4.2.1 Slovensko

Tab. 3: Devízové príjmy (AZCR) a výdavky (PZCR) v CR SR v mil. €

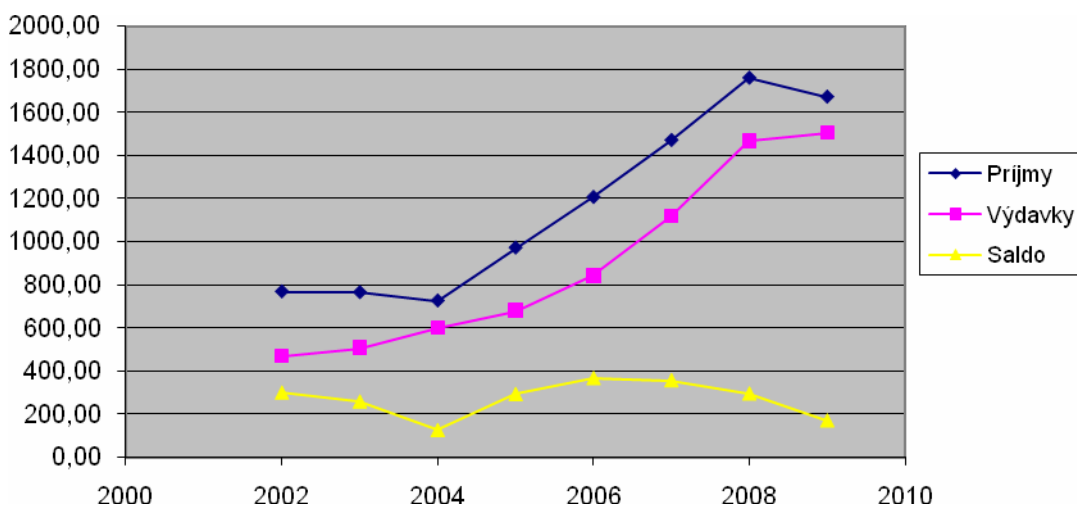
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Príjmy	768,6	764,9	725,9	972,4	1 207,7	1 472,8	1 762,6	1 674,5
Výdavky	469,4	507,2	600,1	679,8	841,6	1 116,6	1 467,3	1 504,1
Saldo	299,2	257,7	125,8	292,6	366,1	356,2	295,3	170,4

Zdroj: Vlastné spracovanie z NBS.

Napriek viac ako zdvojnásobeniu devízových príjmov cestovného ruchu Slovenska za posledných šesť rokov podiel na celkových príjmoch krajiny hlboko zaostáva za EÚ a ostatným svetom. Pre názornejší prehľad, sú údaje z tabuľky uvedené v grafe na obr. 3.

Z grafu na obr. 3 vidíme, že príjmy z cestovného ruchu rástli ale za posledný rok 2009 sa znížili, čo bolo pravdepodobne spôsobené hospodárskou krízou, ktorá sa výrazne dotkla aj tohto odvetvia. Významný skok vidieť od roku 2004. Je to rok, kedy Slovensko vstúpilo do EÚ (názornejšie to vidno na obr. 5). Tento faktor pravdepodobne podnietil výrazný nárast príjmov, Slovensko sa stalo atraktívnejším pre turistov.

Obr. 3: Príjmy, výdavky a saldo CR v SR (mil €).

Výdavky na CR takisto rástli, dokonca rýchlejšie ako príjmy, čo sa odrazilo na poklese salda, ktorý od roku 2006 neustále klesá. Toto si môžeme vysvetliť zvyšovaním životnej úrovne. Turisti mali k dispozícii viac financií, preto sa rozhodli pre dovolenku v zahraničí. Devízové príjmy Slovenska z AZCR v januári tohto roka dosiahli 113,1 milióna eur, čo bol medziročný rast o 3,5 %. Devízové výdavky Slovákov, ktoré vynaložili na cestovný ruch klesli o 7,8 % na 80,3 milióna eur. Svoju úlohu zohrala hospodárska kríza. Slováci sa rozhodli dovolenkovat' na Slovensku, preto klesli

výdavky a zároveň sa to odrazilo aj na zvýšení príjmov, keďže peniaze zostávali v krajine.

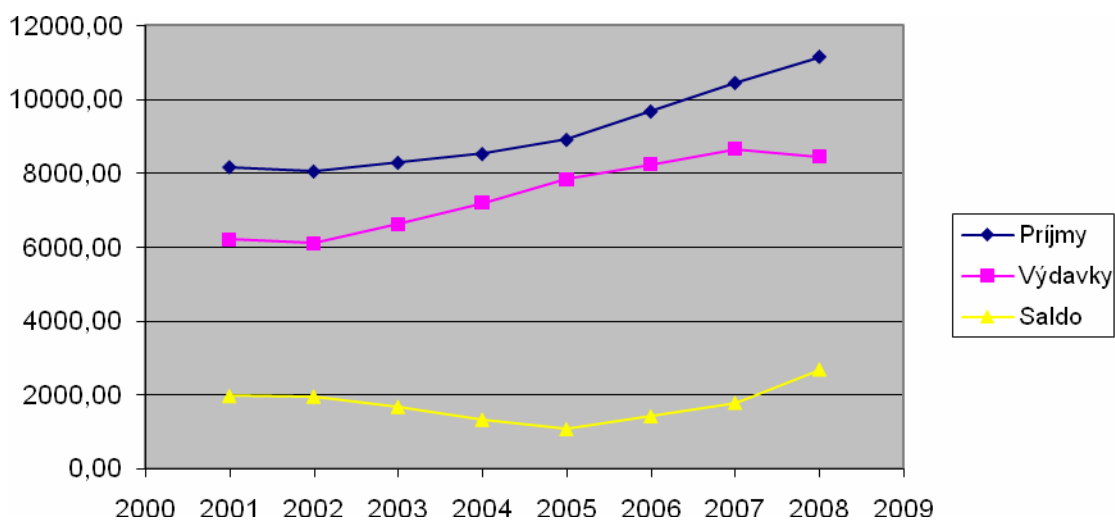
Na celkovom objeme devízových príjmov tvorila individuálna turistika podiel 97,1 %, organizovaná turistika 2,9 % a mimobankové zmenárne po prvýkrát 0 %. Podiel individuálnej turistiky na celkovom objeme devízových výdavkov občanov SR tvoril 82,1 %. Je to najväčšia časť devízových výdavkov. Ďalej sem patria zahraničné pracovné cesty s podielom 6,2 %. Z toho môžeme usúdiť, že saldo zahraničného cestovného ruchu Slovenska bolo aktívne vo výške 32,8 milióna eur a oproti januáru minulého roka sa zvýšilo o 47,7 %.

4.2.2 Švajčiarsko

Tab. 4. Devízové príjmy (AZCR) a výdavky (PZCR) v CR CH v mil. €.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Príjmy	8055,22	8288,73	8522,83	8905,09	9666,82	10435,39	11137,55
Výdavky	6099,70	6614,74	7194,02	7833,45	8247,82	8650,59	8448,83
Saldo	1955,53	1674,00	1328,81	1071,64	1419,01	1784,80	2688,72

Zdroj: Vlastné spracovanie z BFS.

Obr. 4: Príjmy, výdavky a saldo CR v CH (mil. €).

Aktívny zahraničný cestovný ruch mal vo Švajčiarsku v rokoch 2000 až 2008 neustále stúpajúcu tendenciu, na druhej strane aj pasívny zahraničný cestovný ruch priebežne rástol, až do roku 2007, odkedy výdavky začali klesať. Saldo cestovného ruchu malo od roku 2001 klesajúcu tendenciu, i keď bolo vysoko kladné. V roku 2005 nastal obrat, kedy saldo začalo mierne rásť a od roku 2007 bol tento proces ešte výraznejší (viď aj obr. 5). Na obr. 5 je zobrazený medziročný nárast salda v % pre obe porovnávané krajiny.

Obr. 5: Medziročný nárast salda CR na Slovensku a vo Švajčiarsku.

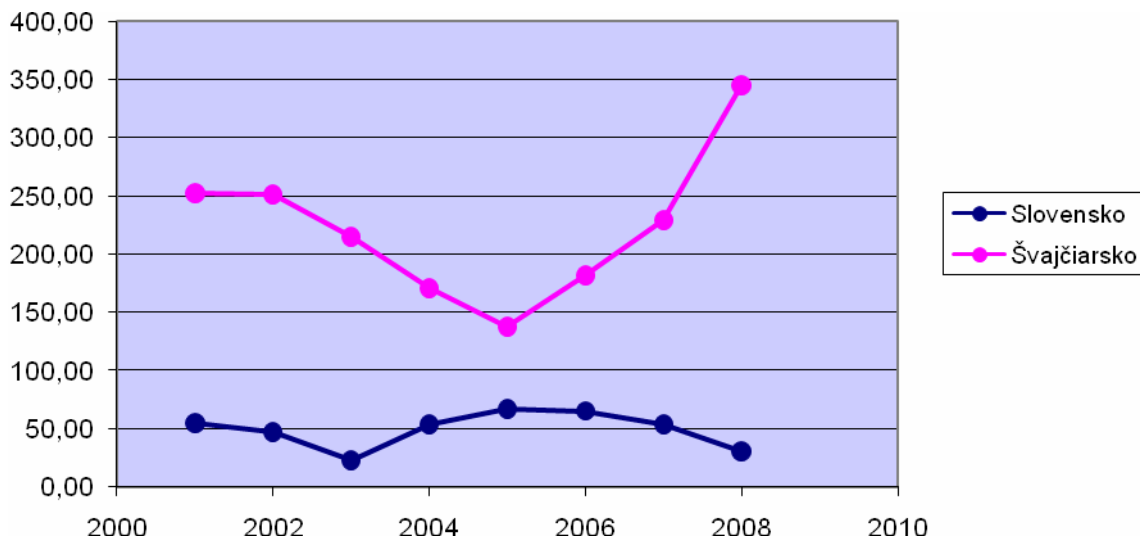
Slovensko a Švajčiarsko sú dve pomerne odlišné krajiny, z pohľadu historického, aj hospodárskeho. Na krajinách bývalého východného bloku stále badať určitú zaostalosť oproti západným krajinám, navyše vývoj počas prvých rokov samostatného Slovenska nebol príliš priaznivý, je všeobecne známe, že sa krajina dostala do medzinárodnej izolácie, bolo tu zlé podnikateľské prostredie, vysoká miera inflácie a korupcie. Vyhladky sa začali zlepšovať po voľbách v roku 1998, začali sa prístupové rokovania do EÚ a NATO, krajina začala hospodársky rásť a tým sa zvyšovala aj životná úroveň. Tento vývoj priaznivo pôsobil aj na rozvoj cestovného ruchu.

Švajčiarsko je rozvinutá a prosperujúca krajina s vysokou životnou úrovňou. Cestovný ruch má oveľa väčší podiel na HDP ako na Slovensku. Hoci sú to dve rozličné krajiny, majú približne rovnakú rozlohu ale Švajčiarsko má približne 1,5-násobok

---

obyvateľov SR. Preto sme si zvolili pre porovnanie salda týchto krajín objem salda CR na jedného obyvateľa.

Z grafu na obr. 6 vidíme, že Švajčiarsko malo v každom roku minimálne dvojnásobný podiel salda CR na 1 obyvateľa, v roku 2008 sa podiel postupne vyšplhal na osemnásobok.

Obr. 6: Vývoj salda CR na Slovensku a vo Švajčiarsku.

4.3 Supraštruktúra CR (ubytovacie zariadenia)

Jedným z predpokladov rozvoja cestovného ruchu, najmä pobytového, v štáte je kapacita ubytovacích zariadení, jej veľkosť, štruktúra, kvalita a priestorové rozmiestnenie.

Počet a kapacita ubytovacích zariadení sa na Slovensku vyvíja priaznivo. Tento trend podporuje hlavne aktivita podnikateľských subjektov a rozvoj regiónov cestovného ruchu (TOP hotelierstvo). Treba uviesť, že na Slovensku je málo ubytovacích zariadení v triede 5*, najmä v súvislosti s požiadavkami náročnej klientely a aj v súvislosti s inými formami a druhmi cestovného ruchu. Tento stav sa postupne zlepšuje, v súčasnosti je na Slovensku už takmer 10 hotelov zaradených do kategórie 5*.

Tab. 5 : Ubytovacie zariadenia na Slovensku v rokoch 2004-2009.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Počet ubytovacích zariadení CR celkom</i>	2 519	2 446	2 490	3 182	3 434	3 292
<i>Počet izieb celkom</i>	46 854	47 666	48 173	56 525	58 182	58 647
<i>Počet lôžok celkom</i>	121 932	122 612	124 323	146 655	151 991	150 607

Zdroj: Vlastné spracovanie z MH SR.

Tab. 6: Ubytovacie zariadenia na Švajčiarsku v rokoch 2005-2010.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010-1Q
<i>Počet ubytovacích zariadení CR celkom</i>	4 970	4 967	4 954	4 924	4 866	4 799
<i>Počet izieb celkom</i>	127 409	127 527	127 710	127 923	-	-
<i>Počet lôžok celkom</i>	239 150	240 429	241 019	241 345	241 635	247 480

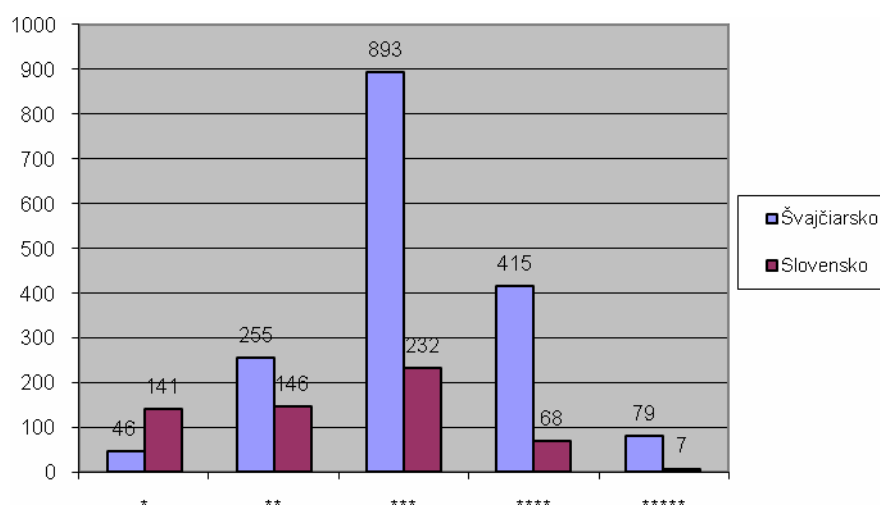
Zdroj: Vlastné spracovanie z BFS.

Turistický ruch má vo Švajčiarsku dlhoročnú tradíciu. Najmä po druhej svetovej vojne tu prudko narastal turizmus a vybudovalo sa obrovské množstvo hotelov, hostelov, turistických ubytovní a pod. Tak ako na Slovensku, tak aj vo Švajčiarsku existuje označenie triedy 1* až 5*. Pričom kategórie 1-5 hviezdíček platí iba pre tie hotely, ktoré sú členmi Švajčiarskeho spolku hotelierov (SHV). Keďže členstvo v SHV je dobrovoľné, môže sa stať, že aj ostatné ubytovacie zariadenia, resp. prvotriedne hotely, ktoré nie sú členmi, môžu poskytovať rovnakú kvalitu ako členské ubytovacie zariadenia.

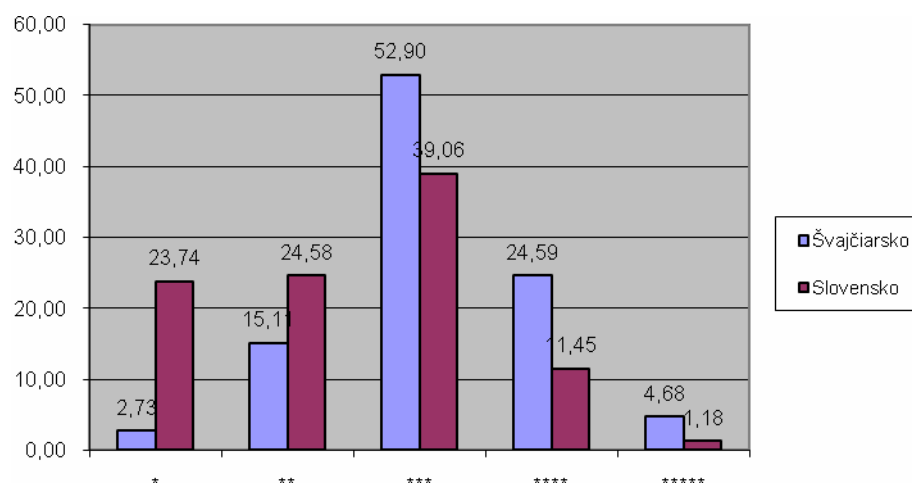
Počas dlhej tradície turizmu vo Švajčiarsku hotely a ubytovacie zariadenia nadobudli vysoký štandard a väčšinou ponúkajú veľa pohodlia. Často je potrebné ubytovanie rezervovať vopred. Na Slovensku dokonca nemáme ani také množstvo hotelov vyššej kvality. Môže to byť dôsledok toho, že vláda nevenovala v minulosti dostatočnú pozornosť tomuto odvetviu a tak nebol dostatočný záujem o toto odvetvie.

V tab. 4 sú uvedené ubytovacie zariadenia celkom, t.j. tie, ktoré sa využívajú. Registrovaných je viac ako 5 500 a izieb viac ako 140 000. Môže to byť spôsobené tým, že niektoré sú v prevádzke cez letnú sezónu a niektoré len cez zimnú sezónu.

Na obr. 7 sú uvedené a graficky znázornené počty hotelov na Slovensku a vo Švajčiarsku. Z grafu vidno, že Švajčiarsko má nepomerne väčší počet hotelov, kým na Slovensku chýbajú najmä hotely luxusnej kategórie. Rozloženie medzi kategóriami hotelov Švajčiarska má charakter Gaussového normálneho rozloženia, kým na Slovensku je väčší počet hotelov nižších kategórií. Vysoký počet kvalitných hotelov svedčí aj o vyššej životnej úrovni krajiny (Švajčiarska). Vzájomný pomer hotelov podľa počtu hviezdíčiek vidieť názornejšie na obr. 8.

Obr. 7: Počet hotelov podľa hviezdíčiek (Zdroj: SACR, BFS).

Obr 8.: Podiel hotelov v daných kategóriách v percentách (Zdroj: SACR, BFS)

4.4 Využitie ubytovacích zariadení

Tab. 7: Vývoj počtu prenocovaní (v mil.)

	2005	2006	2007	2008	2009
Švajčiarsko	32,9	34,8	36,4	37,3	35,6
Slovensko	10,7	11,1	11,6	12,5	10,4

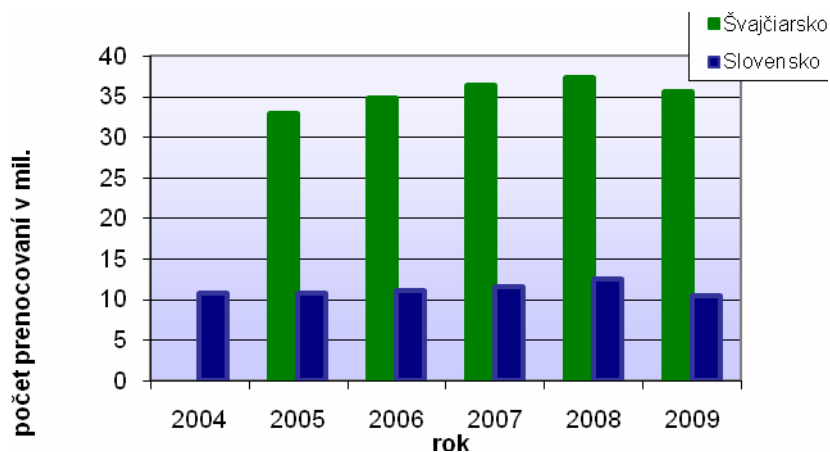
Zdroj: Vlastné spracovanie z BFS a ŠÚ SR.

Tab. 8: Medziročná zmena počtu prenocovaní (v %)

	2005	2006	2007	2008	2009
Švajčiarsko		5,78	4,48	2,59	-4,58
Slovensko	0,15	3,77	3,85	7,76	-16,63

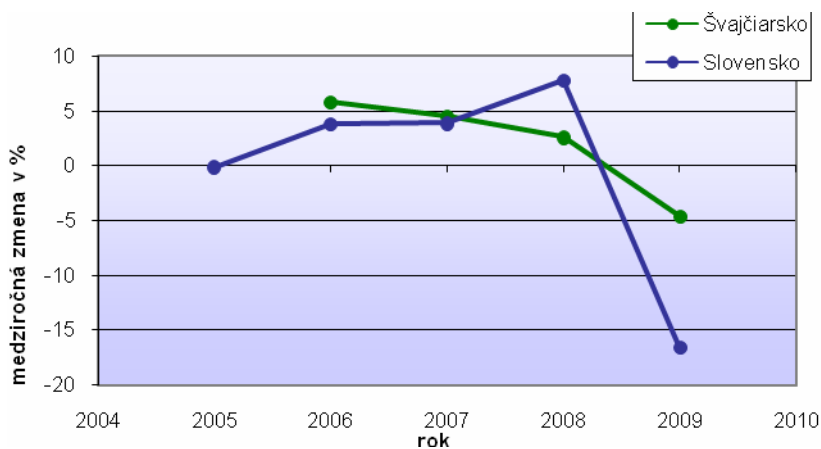
Zdroj: Vlastné spracovanie z BFS a ŠÚ SR.

Nasledujúci graf na obr. 9 znázorňuje celkový vývoj počtu prenocovaní na Slovensku a vo Švajčiarsku. Tak ako sa zvyšuje počet turistov, tak sa zvyšujú aj počty ich prenocovaní v ubytovacích zariadeniach. Z grafu vyplýva, že vo Švajčiarsku mal vývoj rastúcu tendenciu do roku 2009, potom nastalo zníženie počtu prenocovaní o 4,58% v porovnaní s rokom 2008. Slovensko, ako menej známa krajina má menší počet návštevníkov. Najväčší nárast počtu prenocovaní zaznamenalo v roku 2008 o 7,76%. Následne nastal pokles (o 16,63%). Veľký rozdiel nastal aj v štruktúre návštevníkov. Zatiaľ čo v roku 2008 domáci návštevníci tvorili 57,79% o rok neskôr to už bolo 63,73% (MH SR). Vo Švajčiarsku

Obr. 9: Vývoj počtu prenocovaní.

Pokles návštevníkov v roku 2009 je dôsledkom hospodárskej krízy. Obyvateľstvo začalo šetriť, preto ľudia dovolenkovali radšej v domácom prostredí ako v zahraničí. To vysvetľuje zmenu podielu.

Obr. 10: Medziročná zmena počtu prenocovaní.

V tab. 9 a tab. 10 sú zobrazené údaje o vývoji počtu turistov za roky 2000 a 2005-2009.

Tab. 9: Vývoj počtu turistov v SR v rokoch 2000-2009

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Počet turistov (ubytovaných návštevníkov) v tis.</i>	2 793,70	3 428,1	3 583,9	3 778	4 082,6	3 381,3
- zahraniční v tis.	1 052,70	1 515	1 611,8	1 685	1 766,5	1 298
- domáci v tis.	1 741 0	1 913,1	1 972,1	2 093	2 316,1	2 083,3

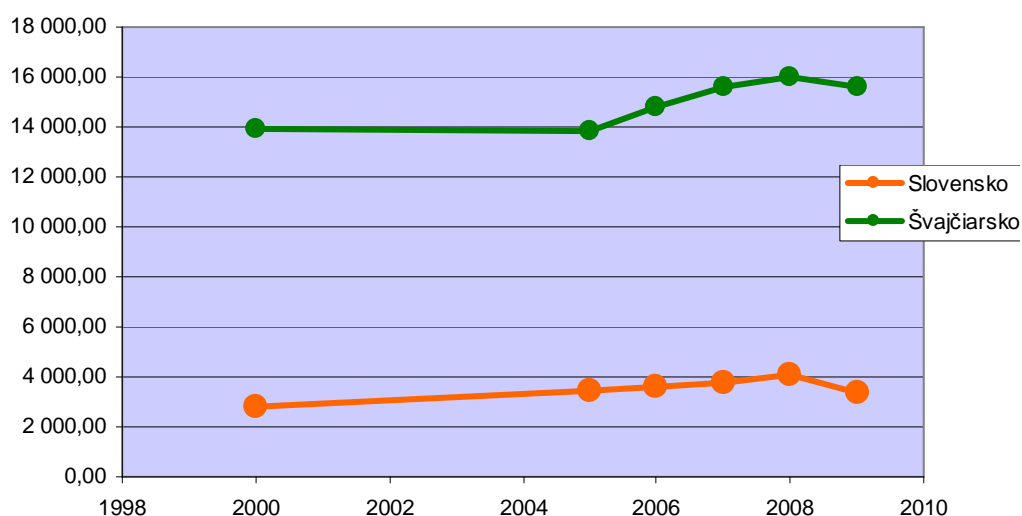
Zdroj: Vlastné spracovanie z MH SR.

Tab. 10: Vývoj počtu turistov v CH v rokoch 2000-2009

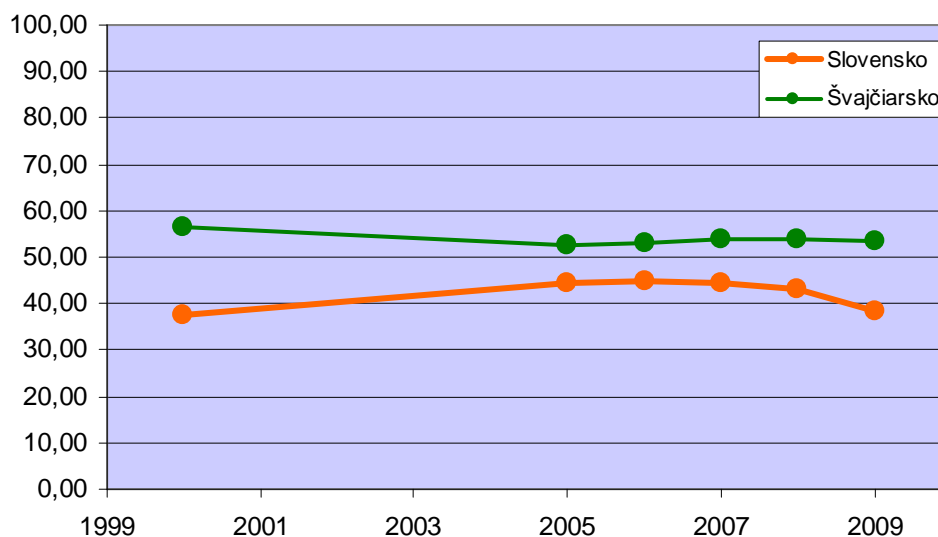
	2000	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Počet turistov (ubytovaných návštevníkov) v tis.</i>	13 894	13 803	14 811	15 633	15 997	15 564
- zahraniční v tis.	7 835	7 229	7 863	8 448	8 608	8 294
- domáci v tis.	6 059	6 574	6 948	7 185	7 389	7 271

Zdroj: Vlastné spracovanie z SNB.

V grafe na obr. 11 je porovnaný vývoj počtu turistov v porovnávaných krajinách. Turizmus SR bol v roku 2009 citlivejší na krízu ako vo Švajčiarsku, pokles bol citeľnejší (pokles 17% v SR oproti 2,7% vo Švajčiarsku). Tento trend na Slovensku je okrem krízy zapríčinený aj zavedením Eura. Na Slovensku bola mena stále, ale v okolitých štátoch hodnoty mien oproti Euru klesali, preto sa stalo Slovensko finančne náročnou a menej atraktívnou krajinou pre turistov.

Obr. 11: Vývoj počtu turistov za roky 2000-2009.

V grafe na obr. 12 je zobrazený vývoj podielu zahraničných turistov na celkovom turizme. Vo Švajčiarsku je podiel zahraničných turistov mierne vyšší, čo značí že Švajčiarsko je atraktívna krajina pre zahraničných turistov. Klesajúca tendencia grafu v roku 2009 značí, že Slovensko sa jednak stalo menej atraktívnym pre zahraničných turistov, jednak kvôli hospodárskej kríze ostalo dovolenkovať viac Slovákov doma.

Obr. 12: Vývoj podielu zahraničných turistov za roky 2000-2009.

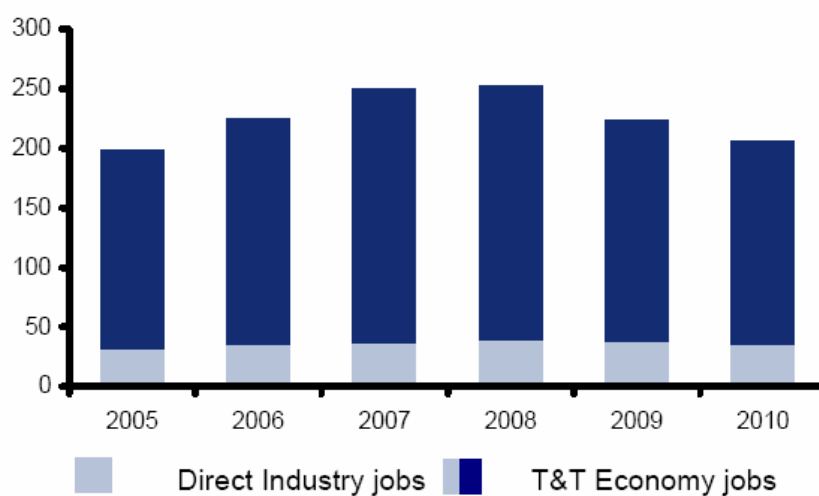
4.5 Zamestnanosť v CR

Zamestnanosť v CR v danej krajine je jedným z významných ukazovateľov CR v danej krajine. Miera zamestnanosti môže slúžiť aj na porovnanie medzi ostatnými odvetviami.

V grafoch na obr. 11 a 12 vidíme, aký bol vývoj zamestnaností na Slovensku a aj vo Švajčiarsku a jeho predpoklad na rok 2010. Vo Švajčiarsku je omnoho vyšší podiel priamej zamestnanosti v cestovnom ruchu ako na Slovensku. Podľa údajov WTTC (2009) na Slovensku je zamestnaný v CR každý 66 zamestnanec, zatiaľ čo vo Švajčiarsku je to každý 13 zamestnanec. Môže to byť spôsobené tým, že turizmus patrí medzi odvetvia, ktoré nie sú na Slovensku dostatočne finančne ohodnotené a atraktívne a tak kvalifikovaní mladí ľudia odchádzajú do zahraničia. Ďalším dôvodom môže byť aj to, že sa vo Švajčiarsku cestovný ruch nesústreďuje iba na niektorú oblasť, ale pôsobí po celej krajine. Zatiaľ čo na Slovensku sa sústreďuje najmä do hôr a hlavného mesta.

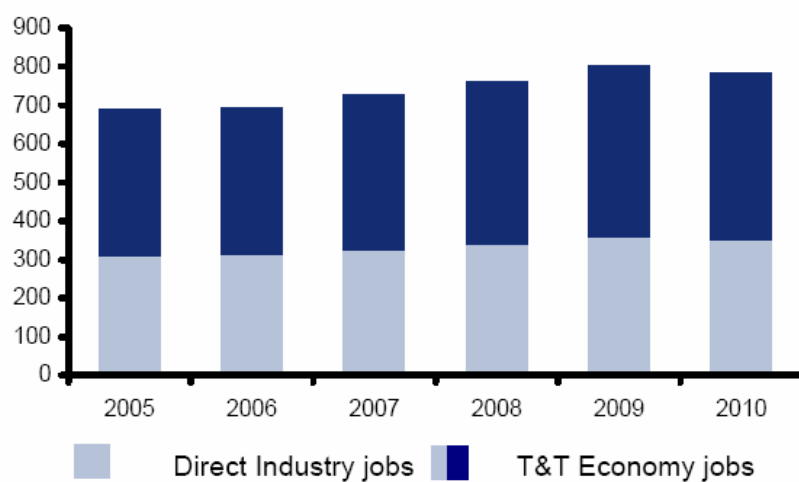

SLOVAKIA
Travel & Tourism Employment
(‘000 Jobs)

Obr. 13: Vývoj zamestnanosti v CR v SR (Zdroj: WTTC, 2010).

SWITZERLAND
Travel & Tourism Employment
(‘000 Jobs)

Obr. 14: Vývoj zamestnanosti v CR vo Švajčiarsku (Zdroj: WTTC, 2010).

4.6 SWOT analýza

Krajina	Silné stránky
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> - Slovensko má výhodnú geografickú polohu s ohľadom na severo-južné a východné prepojenie - jedinečné ľudové umenie a čiastočne ešte živý folklór, remeslá, architektúra, kultúrne programy, sieť kultúrnych zariadení - hustá a dobre značená sieť turistických chodníkov po celej krajine - dostatočná kapacita ubytovacích zariadení - rôznorodosť turistických atrakcií – horská turistika, aquaparky, wellnesscentrá, kúpele a kúpaliská, historické atrakcie, lyžiarske strediská (v zime) a iné
Švajčiarsko	<ul style="list-style-type: none"> - patrí k najvyspelejším a najbohatším krajinám sveta - výhodná poloha vo vnútrozemí kontinentu - veľmi dobre vybudovaná cestná sieť, autobusová doprava vedie do každej osady - dlhá tradícia v turizme - vysoký počet ubytovacích zariadení vysokej kvality - známa krajina po celom svete - dobre vybudovaná infraštruktúra

Krajina	Slabé stránky
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> - Slovensko je pre väčšinu potenciálnych návštevníkov zatiaľ neznáma cieľová krajina - nedostatočná dopravná infraštruktúra diaľnic a rýchlostných železničných tratí - nízky objem finančných prostriedkov na propagáciu cestovného ruchu - vysoký podiel jednodňových a tranzitných návštevníkov - kvalita služieb CR nedosahuje požadovaný európsky štandard - nedostatočná starostlivosť o kultúrno-historické pamiatky - znečistenie prostredia odpadmi
Švajčiarsko	<ul style="list-style-type: none"> - poskytované služby nie sú cenovo prijateľné pre nižšiu vrstvu - nízka cenová konkurencia v danom odvetví

Krajina	Príležitosti
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> - objavovanie strednej a východnej Európy v rámci európskeho cestovného ruchu - možnosť cestovným ruchom prispieť k stabilizácii ekonomiky regiónu - možnosť využitia podporných programov EÚ
Švajčiarsko	<ul style="list-style-type: none"> - existencia satelitného účtu CR - vysoký počet návštevníkov z cudzích krajín

Krajina	Ohrozenia
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> - nízka kvalita prepravných služieb a zaostávajúca dopravná infraštruktúra - vysoké daňové a odvodové zaťaženie podnikateľov - rastúca medzinárodná konkurencia na trhu CR, obmedzená možnosť presadiť sa
Švajčiarsko	<ul style="list-style-type: none"> - zánik pôvodnej kultúry v dôsledku veľkého počtu návštevníkov - masový cestovný ruch má negatívne prostredie na životné prostredie

Záver

Cestovný ruch predstavuje významný dynamizujúci faktor nielen v oblasti ekonomickej a spoločensko-kultúrnej, ale aj v oblasti životného prostredia, čím výrazne prispieva k celkovému rozvoju krajiny. V niektorých krajinách patrí dokonca k najvýznamnejším odvetviam národného hospodárstva. Slovensko aj Švajčiarsko sú relatívne malé krajiny s bohatou históriou, kultúrou, prírodou a spolu s ľudskou činnosťou vytvárajú pozitívny efekt najmä v kultúrnej a sociálnej sfére. Na to, aby Slovensko bolo na takej úrovni ako Švajčiarsko, je potrebné prejsť ešte dlhú cestu. Švajčiarsko za dlhú tradíciu v rozvoji cestovného ruchu získalo mnoho skúseností a zručností, ktoré Slovensku chýbajú.

Cieľom mojej bakalárskej práce bolo porovnať postavenie cestovného ruchu na Slovensku a vo Švajčiarsku.

V teoretickej časti sme sa zamerali na charakteristiku cestovného ruchu, na jeho účinky a postavenie, ktoré môže nadobudnúť v rámci národného hospodárstva.

Analyzovaním vybraných ukazovateľov v praktickej časti sme sa dopracovali k nasledujúcim záverom:

- Pre obe krajiny je cestovný ruch dôležitým faktorom prispievajúcim k tvorbe HDP, vo Švajčiarsku je nosným odvetvím národného hospodárstva, má okolo 12% priamy podiel na HDP a má značný dopad aj pre ostatné odvetvia (nepriamo 15,6% HDP). Na Slovensku sa priamo podieľa iba 1,5% na HDP, nepriamo to je však okolo 10%, čo predstavuje značnú časť národného hospodárstva.
- Saldo CR má Švajčiarsko na rozdiel od Slovenska stúpajúcu tendenciu, medziročný nárast salda má takisto stúpajúcu tendenciu. Na Slovensku je vývoj nepriaznivý, saldo CR čím ďalej, tým viac klesá. Slovensko sa po zavedení eura a v dôsledku finančnej krízy stáva predovšetkým cenovo neatraktívnou destináciou pre turistov z iných krajín.
- Vývoj počtu ubytovacích zariadení na Slovensku je priaznivý, pribúdajú najmä chýbajúce hotely pre náročných klientov. Švajčiarsko má dobre vybudovanú supraštruktúru cestovného ruchu, ponúka dostatok ubytovacích kapacít pre rôzne náročných klientov.

-
- Vývoj počtu ubytovaných má v dôsledku krízy od roku 2008 klesajúcu tendenciu v oboch krajinách, na Slovensku je tento trend omnoho citeľnejší (pokles o 17% v roku 2009 oproti 2,7% vo Švajčiarsku), čo je spôsobené aj zavedením relatívne stabilného Eura. V okolitých štátoch (Česká rep., Maďarsko, Poľsko) dochádzalo k devalvácii mien, čo spôsobilo, že Slovensko sa stalo finančne menej atraktívnou krajinou. Podiel zahraničných ubytovaných má takisto klesajúcu tendenciu najmä na Slovensku.
  - Cestovný ruch je významným odvetvím národného, ktorý zamestnáva mnoho pracovných síl, na Slovensku činí priama zamestnanosť približne 36 000 (1,5%) pracujúcich, vo Švajčiarsku vyše 350 000 (7,8%). Z tohto pohľadu má Švajčiarsko oveľa lepšie rozvinutý cestovný ruch.
  - Zvyšovaním počtu turistov do krajín je potrebné vybudovať viac turistických zariadení. Pričom nestačí len vybudovať, musia spĺňať aj očakávania turistov a prispôbovať sa ich náročnosti na kvalitu.

Zoznam použitej literatúry

BARRY, T. – JOHNSON, P.: Employment in tourism: a review. In: *Industrial Relations Journal*, vol. 25, 2001. č. 4, ISSN 0019-8692.

BOROVSKÝ, J., SMOLKOVÁ, E., NIŇAJOVÁ, I.: *Cestovný ruch – trendy a perspektívy*, Iura Edition, 2008. 280 s. ISBN 978-80-8078-215-3.

ČERTÍK, M. 2001. *Cestovní ruch: vývoj, organizace a řízení*. Praha : OFF, 2001. 350 s. ISBN 80-238-6275-8.

Directorate – General for Enterprises: *Structure, performance and Competitions of European Tourism and its Enterprises*. European Commission, 2003. ISBN 92-894-4464-9.

GÚČIK, M. 2001. *Cestovný ruch*. Bratislava: SPN, 2001. ISBN 80-08-03071-2.

GÚČIK, M.: *Cestovný ruch v regionálnom rozvoji a jeho manažment*. In: *Cestovný ruch a regionálny rozvoj – zborník z vedeckej konferencie*, Banská Bystrica : Ekonomická fakulta UMB, roč. 2000. ISBN 80-8055-366-1.

GÚČIK, M. 2000. *Základy cestovného ruchu*. Trian, B. Bystrica, 2000. ISBN 80-8055-355-6.

GÚČIK, M. a iní. 2006. *Manažment cestovného ruchu*. Knižnica cestovného ruchu 9. Banská Bystrica : Slovak-Swiss Tourism, 2006. 217 s. ISBN 80-88945-84-4 .

IVANIČKOVÁ, A. 1998. *Regionalizácia a priestorová organizácia regionálneho rozvoja*. Bratislava : Ekonóm, 1988. ISBN 80-225-0937-X.

JARÁBKOVÁ, J. 2007. *Vybrané kapitoly z cestovného ruchu*. Nitra : SPU, 2007. ISBN 978-80-8069-950.

KASPAR, C.: *Základy cestovného ruchu*. Banská Bystrica : Ekonomická fakulta UMB, 1995. ISBN 80-901166-5-5.

KNUDSON, D.: *Outdoor Recreation*. New York : Macmillan, 1984. ISBN 80-09-23614-1.

KUMINIAKOVÁ, V.: *Švajčiarsky turizmus sa vracia k prírode* [online]. E-trend, 2000, [cit. 2010-05-10]. Dostupné na: < <http://relax.etrend.sk/relax-cestovanie/svajciarsky-turizmus-sa-vracia-k-prirode.html> >.

MARCOUILLER, D. V. 1997. *Toward integrative tourism planning in rural America*. In: *Journal of Planning Literature*, roč. 3, 1997, č. 11.

MAIER G., TÖDLING F.: *Regionálna a urbanistická ekonomika 2*. Elita 1998. ISBN 80-8044-049-2.

MH SR : *Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013* [online]. Bratislava 2007. Dostupné na: <www.economy.gov.sk/7553-menu/130539s>.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA [online]. Dostupné na: <www.nbs.sk>.

PATÚŠ, P. a kol.: *Manažment regiónu a strediska cestovného ruchu*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 1997. ISBN 80-967649-1-8.

PELLEŠOVÁ, P.: *Multiplikační efekty cestovného ruchu v regionu*. In: *Ekonomická revue cestovného ruchu*, roč. 31, 1998, č. 4. ISSN 0139-8660.

SNIŠČÁK, V. a kol.: *Služby a cestovný ruch*. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 1997. ISBN 80-225-0873-X.

SVETOVÁ ORGANIZÁCIA CR [online]. Dostupné na: <www.wto.org>.

SVETOVÉ FÓRUM PRE EKONOMIKU [online]. Dostupné na: <www.weforum.org>.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR [online]. Dostupné na: <www.statistics.sk>.

ŠVAJČIARSKA NÁRODNÁ BANKA [online]. Dostupné na: <www.snb.ch>.

ŠVAJČIARSKY FEDERÁLNY ŠTATISTICKÝ ÚRAD [online]. Dostupné na: <www.bfs.admin.ch>.

TOP HOTELIERSTVO [online]. Dostupné na: <<http://www.tophotelierstvo.sk/>>.

WTTC : *Travel & Tourism Economic impact : Slovakia* [online]. wtcc.org, 2010. Dostupné na: <http://www.wtcc.org/bin/pdf/original_pdf_file/slovakia.pdf>.

WTTC : *Travel & Tourism Economic impact : Switzerland* [online]. wtcc.org, 2010. Dostupné na: <http://www.wtcc.org/bin/pdf/original_pdf_file/switzerland.pdf>.

Prílohy

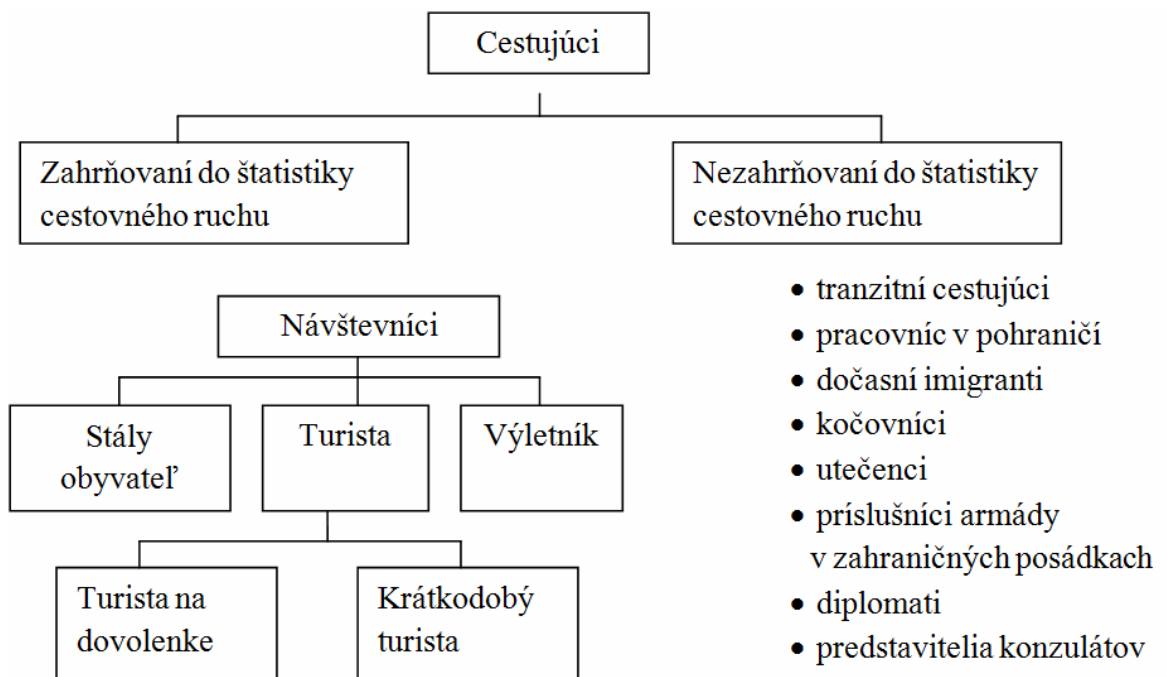
Príloha A: Účastníci cestovného ruchu zo štatistického hľadiska

Príloha B: Všeobecnogeografická mapa Slovenskej republiky

Príloha C: Všeobecnogeografická mapa Švajčiarskej konfederácie

Príloha D: CD médium s prácou

Príloha A: Účastníci cestovného ruchu zo štatistického hľadiska (Gúčík, 2000, s. 10)

Príloha B: Všeobecnogeografická mapa Slovenskej republiky (Zdroj: <http://slovakclubsa.org>)

Príloha C: Všeobecnogeografická mapa Švajčiarskej konfederácie (Zdroj: <http://www.map-of-switzerland.com>)